

Richard Ned Lebow, **WHY NATIONS FIGHT:
PAST AND FUTURE MOTIVES FOR WAR**,
Cambridge University Press, Cambridge, 2010, 318 p.

Knjiga *Zašto države ratuju: prošli i budući motivi za rat*, konstruktiviste Ričarda Neda Leboua (Richard Ned Lebow) predstavlja vrlo zanimljivo viđenje uzroka oružanih sukoba, zasnovano na motivima koji rukovode pojedinačne države da ih pokrenu. Ovde treba staviti dve ograde. Prva je da autor iz analize isključuje ne samo građanske ratove (za koje kaže da „izbijaju u drugačijim okolnostima i odlikuju se drugačijom dinamikom“), već i ratove vođene između manjih država, usredsređujući se isključivo na ratove u kojima je makar jedna od strana velika sila (bilo da se radi o dominantnoj ili običnoj velikoj sili, te onoj koja je u rastu ili opadanju). Druga je da naglasak stavlja na motive s kojima inicijator kreće u rat, umesto da ravnopravno razmotri motive svih ratujućih strana. Pre iznošenja sopstvene koncepcije, on kritikuje postojeće teorije o uzrocima ratova na osnovu toga što, po njegovom mišljenju, pogrešno preneglašavaju značaj pojedinih motiva s kojima države kreću u rat. Tako od moguća četiri motiva koja navodi – bezbednost, status, interes i osveta – napada realizam zbog favorizovanja bezbednosnih, a liberalizam i marksizam zbog isticanja u prvi plan interesnih imperativa. Oslanjajući

se na analizu 94 rata iz modernog perioda (od 1648. do danas), on dolazi do zaključka da je, upravo suprotno, ogromna većina inicijatora ovih ratova bila vođena brigom za status, tj. čast, odnosno željom da se bude priznat među sebi ravnim subjektima. Smanjenje učestalosti međudržavnih ratova u novijem periodu, Lebou objašnjava time što je, uz ostale motive, opala mogućnost država da svoj status potvrđuju vođenjem ratova.

Autor polazi od koncepcije starogrčkih filozofa koji su utvrdili postojanje četiri osnovna pokretačka motiva ljudskog ponašanja: strah, duh (čast), apetit i razum. Odbacujući kao nerealnu mogućnost da se ljudsko društvo zasnje na strogoj dominaciji razuma nad ostalim motivima, on uočava manju ili veću dominaciju ostalih motiva u različitim epohama. Jasno je da na ovim ljudskim motivima počivaju najmanje tri od četiri pomenuta motiva država za rat: bezbednost na strahu, interes na apetitu i status na duhu. Pozivajući se na svoje empirijsko istraživanje, autor utvrđuje da su interesno motivisani ratovi bili najčešći u 18. veku, u vreme kada je merkantilizam bio dominantna filozofija, dok su bezbednosno motivisani

sukobi bili najčešći u 20. veku. Ipak, u praksi nikada nije prisutan samo jedan motiv, pa je većina ratova višestruko motivisana, pri čemu autor utvrđuje samo koji od motiva je preovlađujući.

Utvrđujući korelaciju između idealno-tipske predstave društva zasnovanog na duhu i realno postojećeg međunarodnog sistema u kome su države prevashodno zainteresovane za status, Lebou nudi šest pretpostavki o uzrocima ratova i tome koje države će najverovatnije u njima učestvovati: najagresivnije države su rastuće sile koje teže da budu priznate kao velike sile i dominantne sile koje teže hegemoniji; rastuće i dominantne sile retko međusobno ratuju, a kada to ipak čine, rastuća sila je u koaliciji sa najmanje jednom velikom silom; dominantne i rastuće sile najčešće napadaju opadajuće sile i slabe države, kao i velike sile koje se čine trenutno slabim; hegemonski ratovi (oni koji uključuju većinu, ako ne i sve velike sile) su skoro uvek slučajni, posledica nenameravane eskalacije; nenameravana eskalacija i pogrešne procene imaju dublje uzroke nego što je to nepotpuna informisanost; slabe i opadajuće sile neretko iniciraju ratove protiv velikih sila.

Lebouvi nalazi su u najmanju ruku problematični. Pitanje je, recimo, koliko je opravdano posmatrati težnju ka statusu kao nezavisan motiv, iza koga se prvobitno ne nalaze neki bezbednosni i interesni motivi. Ipak, veličina njegovog poduhvata je, osim u tome što je uputio

izazov preovlađujućim poimanjima uzroka ratova, i u bogatoj istorijskoj građi koju je prikupio i konceptima koje je oslanjajući se na nju izgradio i obrazložio. Ko god bude proučavao moderne ratove, nezavisno od teorijskog pristupa, moraće da obradi tu istu građu i svoje zaključke snažno potkrepi primerima na sličan način kao što to Lebou radi. Takođe, koncepti poput velikih, dominantnih, rastućih i opadajućih sila, te slabih država, takođe su nezaobilazni u traganju za uzrocima modernih ratova i pokušajima prognoze verovatnoće da se slični ratovi dese i u budućnosti. Utvrđivanje motiva s kojima akteri idu u rat – makar to kao u ovom slučaju bile samo velike sile i makar se radilo samo o inicijatorima ratova – takođe je neophodan korak. Puka sistemska objašnjenja nisu dovoljna, te im treba pridodati i državni i pojedinačni nivo analize, budući da su u krajnjem države i njihovi lideri ti koji moraju da donesu odluku da se u rat ide, da bi do rata uopšte i došlo. Ako se i ne bude sasvim složio sa Lebovim zaključcima, čitalac ove knjige svakako neće biti uskraćen za zanimljiva zapažanja, kao i saznanje o tome kako treba proučavati ratove. To važi i za čitaoce u Srbiji, kojima bi ova knjiga mogla da bude još jedan vredan instrument za razumevanje uzroka koji su doveli do nedavnih ratova u regionu, te za izvlačenje adekvatnih pouka iz njih.

Vladimir TRAPARA